

Tuomas Aslak Juuso

Sámedikki Ságajodiheaddji

Sámedikki Ságajodiheaddji sáhkavuorru Sámeoahpahusa davviriikkalaš forumis

Buorit foruma guossit dáppe Anáris Sajosis ja maiddá dieppe gáiddusoktavuođa geažis,

Mus lea illu sávvat din buohkaid váimmolaččat buresboahdin Rájáhis sámeoahpahus – sámeoahpahusa davviriikkalaš forumii. Lea finnis, ahte Suopma lea iežas ságajodiheaddjibajis Davviriikkaid ministtarrádis lokten sámeoahpahusa davviriikkalaš ovttasbarggu gárgeheami oktan joksanmearrin, ja háliidange dalán giitit Oahpahus- ja kulturministeriija dán foruma lágideamis ovtas Sámedikkiin.

Riekti oahpahussii gullá midjiide buohkaide. Dat lea dorvvastuvvon ON:id olmmošvuoigatvuođaid oppamáilmmálaš julggaštusas (art. 26) ja mánáid vuoigatvuođaid soahpamušas (art. 28). ON:id julggaštusas eamiálbmogiid vuoigatvuođain artihkkalis 14 oasis 1 dorvvastuvvo eamiálbmogiidda maiddá *“vuoigatvuohta vuodđudit ja hálddašit iežaset oahpahusvuogádagaid ja -ásahusaid mat fáallet oahpahusa sin iežaset gillii, vugiiguin mat heivejit sin kultuvrralaš oahpahus- ja oahppanvugiide.”* Dasa lassin seamma artihkkala oasis 3 aiddostahtto stáhtaid geatnegasvuohta ovttaráđiid eamiálbmogiiguin ollašuhttit beaktilis doaimmaid *“dan várás ahte eamiálbmogiid ovttagas olbmot, erenoamážit mánát, maiddá sii guđet ássat servodagaideaset olggobealde, fidnešedje vejolašvuođaid mielde oahpahusa iežaset kultuvrras ja iežaset gillii.”* Dán oktavuođas lea buorre fuomášahttit, ahte sámiid vuoigatvuođa oassálastit mearrideapmái, mii guoská sin iežaset mánáid oahpahussii, galggašii maiddá nannet.

Dála johtilit nuppástuvvi máilmmis navddán ahte oahpahusa mearkkašupmi lea sturron ovddežis. Mii sámit eat leat olggobealde eará servodagaid ovdáneamis, ja lea dehálaš, ahte mii bissut das fárus. Seammás lea goittotge mávssolaš ahte oahpahus, man min mánát ožžot, vuodđuduvvá, ja das oidno ja gullo sámi kultuvra ja sámegeiella. Dáid iešguđetge ulbmiliid ja máilmmigovaid oktiiheiveheapmi gáibida čavga ovttasbarggu ja áššiid guorahallama iešguđet geahččanguovlluin.

Sámegiela ja sámegielaid oahpahusa ordnemis leat Suomas riikaviidosazžat humadettiin váilevašvuodát mat laktásit ruhtadeapmái ja láhkaásaheapmái. Dán áigge Suomas badjel 70 proseantta sámemánáin- ja -nuorain ássá Sámiid ruovttuguovllu olggobealde. Dán dihtii lea dehálaš sáhttit čoavdit mánnašuvvon hástalusaid nu, ahte sámegiela ja sámegielaid oahpahusa livččii vejolaš dorvvastit buot sámemánaide, guđet ássat Suomas.

Alla kvalitehta sámehoahpahusa sihkarastimii laktása lunddolaččat maiddá sámegiela oahpaheaddjiid skuvlen. Vai sámemánát sáhttet vázzit sámegiela skuvlla, mis galget gávdnot sámegiela oahpaheaddjit iešguđet skuvlendásiin. Dál sámegiela oahpaheaddjeskuvlejupmi fállujuvvo Norgga bealde Sámi allaskuvllas, ja maiddá Oulu Universitehta Giellagas-instituhtas leat álgán gárgelit sámegiela oahpaheaddjeskuvlejumi ee. Ketterä korkeakoulu -fitnu bokte. Dán ovdáneami joatkit ain viidásabbot ja dán rádjai olahuvvon bohtosat lohpidit buori.

Dasa lassin ahte lea dehálaš ángiruššat sámegiela oahpahusa ovddideami ovdii, lea dehálaš maiddá ovddidit sámegielaid oahpahusa sihke mánáide ja nuoraide guhte hállet sámegiela eatnigiellan ja sidjiide, guđet oahpallet odđasit sogaidasaset giela. Dán oktavuodas berrešii váldit vuhtii ovdamearkan dan, mo diimmut leat geavadis laktojuvvon oassin skuvlabeaivvi. Juohke sápmelaš várra diehtá soapmása geas sámegiela lohkan bázi gaskan dan dihtii, ahte diimmut dollojuvvoje álo skuvlabeaivvi maŋŋá go eará oahppit besse ruoktot. Dákkár meannudeapmi borra motivašuvvna eandalii nuorat oahppiin. Go oahppodiimmut lágiduvvojit dábálaš skuvlabeaivvi olggobealde, dat addá gova das ahte sámegiella ii leat seamma dehálaš go eará oahppoávdnasat.

Bargu sámegielaid ja sámegiela oahpahusa ovddideapmin lea bargojuvvon juo logijagiid. Barggu leat bargan sihke riikkaidgaskasaš ja davviriikalaš dásis ja dilli lea ovdánan olu dán oasil. Okta positiiva ovdamearka lea dáppe Suoma bealde dat, ahte sámegielaid oahpahas lea viidon Sámiid ruovttuguovllu olggobeallai viidásut Supmii. Dán ovdáneami guovddážis leamašan gáiddusoktavuodaid ávkkástallan oahpahas ja jáhkán ahte dán ášši ektui midjiide lea čoggon ollu ávkkálaš diehtu ja dáidu man sáhtta atnin ávkin maiddá eará davviriikalaš guovlluin.

Oahpaheami okta dehálaš bargoneavvu lea oahppamateriála. Sámediggi bargá olles áigge odđa sámegiela oahppamateriála buvttadeami ovdii, muhto oahppoávdnasat gávdnojit mealgat olu ja dan bokte maiddá oahppamateriála mearri, man galggašii buvttadit, lea stuoris. Sámegiela oahppamateriálaovttasbarggu ovdánahttin livččiiige dehálaš, vai sáhtašeimmet dáhkidit buoremus bohtosa daid oalle vátna resurssaiguin mat mis leat geavahan láhkai. Ovttasbarggu ovdánahttin erenomážit sámiid historjái, servodahkii, kultuvrii ja dáidagiidda laktáseaddji temámateriála buvttadeapmin bálvalivččii sámi álbmoga rastá stáhtaid rájaid.

Dán jagi gárvvásmuvvan Suoma oahpahuš- ja kulturministeriija Sámegeleaid ja sámegeleat oahpahuš ovdđidanbargojoavkku raporta čujuha, ahte buot daid áššiid oasil, maid lean sáhkavuorustan ovdanbuktán, gávđno vel ollu bargu. Sámi parlamentáralaš ráđđi lea iežas oasil bargagohtán hástalusaiuin, mat laktásit sámeoahpahušii ja lokten doaibmaplánastis sámi árrabajásgeassima- ja oahpahuš nannema oktan joksannearrin. Goittotge sávan, ahte maiddái viidábut davviriikalaš ovttasbarggu ovdđideami ja lasiheami bokte sáhtašeimmet vástidit goit oassái dáid hástalusain.

Oktan ulbmilin lea, ahte dát forum álggahivččii ođđa davviriikalaš ovttasbarggu áigodaga, mas aktiivvalaš oassebeallin riikkaid Sámedikkiid lassin livčče maiddái oahpahušministeriijat ja máilmmi áidna sámegeleat allaskuvla, Sámi allaskuvla. Sávange, ahte mii boadášeimmet dáid guovtti beaivvi áigge olahit forumii ásahuvvon joksanneariid ja daid vehkiin gávđnat ja duddjot ođđa ovttasbargohámiid ja duođas nannet ovttasbarggu, mii laktása sámeoahpahušii rastá rájaid.

Sávan buohkaide miellagiddevaš ja attolaš foruma.

Ollu giitu!